

Nujna prošnja.

Naše uredništvo nujno potrebuje fotografijo pokojnega Mateja Močnika, bivšega urednika „Učit. Tov.“ — Prosimo tistega, ki to fotografijo ima, naj nam jo takoj pošlje. Vrnemo mu jo v kratkem času. Uredništvo „Učiteljskega To-variša“.

Beseda preganjanega učitelja.

Ni mi na tem, da bi pel slavo tistim, ki so ustvarili „veliki moment“, niti da bi tožili, kako preimenitno se godi onim, ki so si v tej deželi (t. j. Kranjski) izvolili širiti luč izobrazbe in zidati temelj, na katerem sloni vsa kultura.

Več mi je do tega, da bi zvedeli tudi v boju osiveli tovariši, kako se godi v teh zlatih časih tudi nam mlajšim in da bi spoznali vsi, kako silna potreba je vstvariti večno prijateljstvo med njimi.

Učitelj, spoznavaj učitelja kakor samega sebe, posebno ti, ki si vstopil s svežimi močmi in z veselo nado, da boš smel preganjati mrakove iz dežele.

Prijateljstvo bodi tako čvrsto, da stopi cela falanga za enega v boj!

Nam ni za komoditeto, nam je za to, da bi vsakdo izvrševal lahko v miru kulturno delo, nam je za veliki moment resnice in svobodnega človeka.

Ponužajo naj nam karkoli hočejo, ne odstopimo od svojega prepričanja! Kako uboren je človek, ki prostituira svojo dušo!

Triumfira lahko le oni, ki si je ohranil svobodo duše in srea!

Ko bi se prodal pred letom, bi postal nadučitelj in če bi letos zatajil, kar je človeškega v meni, in sprejel načela nečedne živadi naše za svoje, bi me ta živad vzela za svojega!

Vendar rajši odstopim od njih, ki ne poznajo pravice in mi ne dajo tega, kar mi gre, da bi lahko opravljal svojo lepo dolžnost!

Gnusite se mi sicer, a večji kakor ta gnus je v meni zavest triumfa, ker me niste premagali!

E. Š.

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.

registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca oktobra K 205.260-39.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Uradne ure: Vsak četrtek od 1/2. — 1/3. popoldne in vsako soboto od 6. — 7. zvečer.

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Celjsko učiteljsko društvo. Opozarjamo še enkrat na to, da zboruje naše društvo dne 19. novembra t. l. ob četrti na 12. uro dop. v navadnih prostorih po določenem vzporedju.

Tovariš B. Vrečer je obljubil zanimivo predavanje: „Izlet v Pariz“.

Obilo udeležbo pričakuje

odbor.

Srednješolski vestnik.

**** Gimnazijec pobegnil.** Iz Ptuja je pobegnil 12 let stari gimnazijec Fric Pevec. Pisal je pismo, da namerava iti v smrt.

**** Umrl je v Sarajevu štajerski Slove-nec profesor Josip Pravič.**

Književnost in umetnost.

Zvonček. Vsebina 11. štev.: 1. Dragica v cerkvi. Jos. V. andot. Pesem. — 2. Kaj nam je pripovedoval naš dedek. A. Pese-k. Povest. — 3. Kako poslušajo Drobantovi „Slaboto“! Podoba. — 4. Nanika. Janko Le-gat. Povest s podobo. — 5. Zvonovi o Vseh Svetih. Dušana. Povest. — 6. Povest o mehurčkih. Ivo Trošt. Povest s podobo. — 7. Kako je Jurij odkril nekaj že davno znanega. Julij Nardin. Poučni spis. — 8. Basni. Fr. Jordan. Basni s podobo. — 9. Jesenski jutro. Jos. V. andot. Pesem.

— 10. Pouk in zabava. Demant. Ljubomil Vidmajer. — Najdražja dežela na svetu. — Hude posledice pijanosti. — Še neznani deli sveta. — Kako brzo letajo ptice. — Rešitev. — Kotiček gospoda Doropoljskega. Priporočamo!

O dostojnosti. Spisal Edvin Rozman, konces. učitelj plesa. V Ljubljani 1909. Samozaložba. Cena: za dijake 40 h, za druge 70 h. — Lepo, spretno in strokovnjsko sestavljena knjižica zasluži vse priznanje in splošno razširjenje zlasti sedaj, ko se z najvišjega duhovniškega mesta v deželi Kranjski širijo umazani „nauki“.

Romana „Prokleta!“ 4. snopič je izšel z naslovom: „Skričnosti starega Mardochea“. — 5. in 6. snopič izideta skupno te dni. Do Novega leta bo ves roman (8 snopičev) na svetlem. Dičijo ga izvirne slike akademskega slikarja Smrekarja. Naroča se pri V. Požgaju v Kranju.

Politiški pregled.

*** Zgodovinar Delbrück proti germanizaciji.** Znani nemški historik dr. Hans Delbrück je imel celo vrsto predavanj v Poznaju, v katerih je govoril o celi današnji germanizatorski politiki Nemčije in o narodnostnem vprašanju. Pravil je, da veliki voditelji nemške ideje, Stein, Scharnhorst, Gneisenau, niso pojmovali nemške ideje tako, kakor se danes pojmuje. Nad narodno idejo se stavljali obče interese: svoboda, blaginjo itd. Proti Napoleonu se ni nihče boril za narodnost nego za svobodo. Ne smemo pozabiti, da 12 milijonov avstrijskih Nemcev ni prištevati nemškemu državljanom. A zakaj težimo mi za edinstveno nacionalno državo? Čisto narodne države ni na svetu. Delbrück močno obsoja protipoljsko politiko. To, kar delajo Prusi že več kot dvajset let v iztočnih pokrajinah, ne bo imelo ne materialnega ne moralnega uspeha. Pred dvajsetimi leti je pisal Delbrück, da bo ta politika oslabil Nemce, Poljake pa podkrepila. To trdi tudi danes in pravi poslanec: „Idite in pogledajte naše kolonije!“ A se li ni moglo za tri četrte milijarde zgraditi mnogo-brojnih vasi in ustvariti stotere blaginje toliko ljudi, kolikor se jih sedaj zaman muči s tujstvom? Neki Nemec pravi celo, da postajajo Poljaki v vseh ozirih svobodni, dočim se Nemci pogrezajo v odvisnost. Zraven pa še nastaja to zlo, da rastejo na zapadu Nemčije velike poljske kolonije.

*** Bivši minister poljedelstva dr. Brač,** pojde — kakor poročajo češke novine — na daljšo poučno potovanje v Italijo.

*** Češka socialna demokracija in lex Axman.** Češka socialna demokracija je imela sejo, na kateri je sklenila izjavo, da nemški deželni zakoni niso narodno-obrambni zakoni, ampak politični justament-zakoni. Ker ima Bienenstova vlada glavno krivdo na tem atentatu na češki narod, je izgubila zadnje pravo do obstanka. Njen daljni obstanek znači izredno veliko politično nevarnost. Klub čeških socialnih demokratov svari pred uporabo § 14. in pred katastrofalnimi posledicami, ki bi nastale zbog takega sistema. Tako češka socialna demokracija, ki se nahaja v tem slučaju v navzkrižju z nemško socialno demokracijo.

*** Ustanovitev avstro-ogrškega konzulata v Vladivostoku.** Iz Petrograda poročajo, da je avstro-ogrška vlada sporočila ruski vladi, da namerava ustanoviti v Vladivostoku avstro-ogrski konzulat.

*** Stroški „veleizdajniškega“ procesa.** Krasno hrvaško novico pripovedujejo zagrebške novine; Stroški „veleizdajniškega“ procesa znašajo do konca oktobra 1909 kron 343.719. Sam Nastić je naredil „kšeft“ za K 15.000. Stenografski zapisnik stane kron 60.000. Medtem ubogi hrvaški kmet beži v Ameriko, ker doma ni kruha!

*** Sibirski deportacija odpravljena!** Ruski minister pravosodja je predložil dumi zakonski načrt, po katerem se odpravlja deportacija prostih in političnih zločincev v zloglasno Sibirijo. Namesto Sibirijske bodo zidali po večjih ruskih mestih — moderne ječe.

*** Koliko stanejo avstrijski upoko-jeni ministri državo.** V Avstriji imamo sedaj 30 upokojenih ministrov, ki vlečejo od leta 1893. lepo vsoto pokojnine 1.220.000 K. Ta vsota je samo zakonito določena, v resnici pa je veliko večja, ker so si znali nekateri ministri preskrbeti milostnim potom zvišane pokojnine.

Učiteljski vestnik.

Zensko vprašanje in učiteljica.

Referirala na shodu učiteljskih abiturientov E. Ker-žiševa.

(Dalje.)

Vendar pa zakon še ne pripoznava ženski docela istih pravic nad lastno dečo, kakršno ima mož. Dokler sta živa oba, oče in mati, se razlika še ne pokaže toliko. Kakor hitro umrje eden staršev, moramo takoj spoznati, da pred zakonom ne velja mati za isto kakor oče. Ako umrje otrokom mati, ostane njihov edini varuh oče, ne glede na to, ali je za vzgojo svojih otrok sposoben ali ne. In kolikokrat ni! Vse drugače, ako umrje oče. Materi ne priznava zakon zmožnosti oskrbovati svoje dece sami,

marveč ji postavlja varuha, ki ima do mladostnih otrok vso oblast v rokah.

Kako zlorabljajo te oblast jerobi, bo marsikomu znano. Akoravno ostanejo otroci še nadalje pri materi pod njenim nadzorstvom, vendar ona ne sme ukreniti ničesar brez posebnega dovoljenja jerobovega. Tu vidimo čisto naravno vsaki civilizaciji v obraz bijoče dejstvo: lastna krvna mati mora odstopiti svoje naravne pravice tujemu človeku. V drugih kulturnih državah, vsaj v Nemčiji, so sicer že odpravili ta ostanek barbarizma prejšnjih dob. Tu postavlja sodišče jeroba otrokom le takrat, če n. pr. mati te sama zahteva, ali če je oskrbovanje imetja jako zamotano ali pa če se mati drugič poroči in bi se zamogla zaradi tega vdati preveč močnemu vplivu na škodo otrok. Vendar ima prvo besedo v takem slučaju mati in ji varuh le na strani kot svetovalec pomaga. Tako drugje, a pri nas?

Pri nas se moramo še vedno boriti s starimi podedovanimi institucijami, ne glede na to, če zadostujejo duhu časa ali ne.

Seveda, dokler ženska velja za inferiorno odvisno bitje — in se sama noče pospeti iz letargije, ki vlada zdaj med večino ženstva — niti ne moremo pričakovati nič boljšega.

Toda mislim, da so pridobitve ženskega osvobodjenja zadnjih let tudi dosti pokazale, da je ženska baš tako nadarjena kakor moški. In spričo teh pridobitev bi bilo skoro čas, da pade ta kitajski zid zastarelih predsodkov.

Ničev je ugovor, da so ženskam preveč tuja pravna vprašanja, sploh vse, kar se tiče javnega življenja. Seveda morajo ostati nezavedne in neizkušene, ako jih postavimo pod kurateljo, pod večno varstvo.

Dajte ženi iste šole in postopajte v šoli z dekleti tudi kot z državljani! Poučite naj se one kakor moški o ustavi in naj se ta važen del zgodovine ne črta na dekliških zavodih kakor n. pr. na našem slavnem ženskem učiteljskem v Ljubljani. In učiteljica bi morala o tem podati osnovne pojme v ljudski šoli, kakor je predpisano — kako — to je vprašanje!

In takozvane sufragetke kličejo: Dajte ženski politični pravice kakor možu, in kmalu bo njeno javno nastopanje istotako jasno kakor možovo. Zahtevajo volilno pravico.

(Konec.)

Kurzovec med učiteljskimi hoče uvesti koroški deželni šolski svet. Razpisati namerava štipendije za one nemške učiteljske-nike, ki bi se hoteli učiti slovenski. — Tako bi si počasi vzgojilo nemško misleče učitelje, ki bi jih lahko nastavljal tudi na slovenskih šolah. — Vkljub temu namreč, da ima sedaj vse polno slovenskih učiteljskih abiturientov, ki čakajo na službo, in vkljub temu, da je par šol med Slovence, ki pogrešajo učiteljskih oseb, deželni šolski svet noče Slovencev nastaviti, menda iz strahu, da bi ti slovenski učitelji vagajali otroke v narodnem duhu!

Vestnik.

Vabilo. V soboto dne 13. t. m. priredi „Deželno slovensko učiteljsko društvo“ prvo letošnje zborovanje v Narodnem domu v pri-tličju na desno. Zborovanje se prične ob pol 8. uri zvečer. Predaval bo gospod Gustav Waschte o temi: Glasbeno polje učiteljstva. Odhori vabi na zborovanje prav vlijudno vse učiteljstvo posebno pa one gg. tovariše in gospiice tovarišice, ki delajo usposobljenostni izpit.

Odbor.

Iz šolske službe na Kranjskem. Ker se je suplentinja Alojzija Maurin odpovedala službi, je bil imenovan za suplenta v Cerknici učit. kand. Egon Gregorič. Dosedanja prov. učiteljica Jelenčeva v Kolo-ratu se je odpovedala službi in na njeno mesto pride učit. kand. Marija Urbančič. V Toplice-Zagorje pride namesto na dopustu se nahajajoče učiteljice Garbaisove bivša učiteljica Pelko-Susteršičeva. Ker je učiteljica Antonija Hribarjeva zaradi boleznai na dopustu, pride v Št. Vid pri Zatični učiteljica Ana Jakova.

Odpovedal se je učiteljski službi na Kranjskem provizorični voditelj v Ligonji pri Vrhniki, ker več ne more prenašati pri-tiska, da bi zaradi definitivnega nameščenja postal klerikalec. Pritiskajo nanj že celo leto, odkar je napravil definitivni izpit. Ta srečni človek se imenuje Ernest Susteršič. Blagor mu!

Imenovanje. Učitelj Josip Valončič na okoliški deški šoli v Celju je imenovan za definitivnega učitelja na ljudski šoli v Zidanem mostu ob juž. žel.

Iz učiteljske službe na Kranjskem. Definitiven je postal prov. učitelj Rajmund Novak na rudniški šoli v Idriji. Na ime-novani šoli sta naknadno potrjeni kot volon-terki učit. kandidatini Sidorija Krapš in Angela Gruden. — Suplentka Marija Bu-lec pride namesto učiteljice Elvire Bernot v Veliki Podlog. V brezplačno službo je pri-pušćena učit. kand. Pavla Pirkera v Ribnici. Učit. kand. Ivana Munda pride kot su-plentka v Št. Peter. V Nevleje pri Kamniku pride kot suplentka Pavla Bergant. Učit. kand. Friderik Sada pride kot prov. učitelj v Št. Vid pri Zatični.

Za šolo v Mostah daruje od vsakega prodanega litra vina po 2 vin. gostilničar Franc Brinovec v Novem Vodmatu št. 83. Vse hvale vredno! Naj bi ga posnemali drugi go-stilničarji v Mostah!

Z Jesenjo na Gorenjskem nam pišejo: Dne 31. oktobra so tu uprizorili „Anico“ tra-gedijo v 4 dejanjih, ki jo je spisal tov. Leon Pibrovec. — Uspela je krasno! Poleg odraslih sodelujejo tudi otroci, ki so tako ljubko igrali in tako izborno rešili svoje vloge, da se je po-rosilo marsikatero oko. Škoda bi bila pač, da bi to res lepo delo in izborno delo ostalo le v zaprašenih folijantih, ampak prosimo tovariša-avtorja, da jo obelodani. — Vsi so se veselili te igre, le eni ne, le enim ni bilo všeč, da-tudi učitelj dela, le eni se boja konkurence svojim „Lurškim pastaricam“ in sličnim „igram“. Kdo drug je to, koč kranjski du-hovnik, jeseniški maziljenec božji, ki so oplju-vali vse in v svoji naivnosti in neumnosti de-nuncirali vse, seveda le sebi v sramoto in bla-mažo. Der grösste Schuft... Glej sobotnega „Slovenca“!

Roditeljski sestanek v Lokvi na Krasu. Gospod urednik, gotovo ste že iskali na zemljevidu Kras, da poznate, če ga ni še vzela temna noč: „Učit. Tovariš“ izhaja za vse slovensko učiteljstvo, a s Krasa ni vesti v njem. Tu živimo lepo solidno, dihamo počasi, da se ne prenamagimo, tako nekako bi rekli opazovalec. Šalo v stran, moj namen ni to kritikanje, ki zna koga neprijetno dirniti, opisati moram dogodek, ki je vreden, da se otnje pozabljenosti! V nedeljo 24. oktobra, je priredilo učiteljstvo v Lokvi pri Divači roditeljski sestanek, ki se ga je udeležilo nad 35 očetov in okole 30 mater. Navzoče je bilo domače učiteljstvo ter voditelj iz Povirja. — Kolega Al. Hreščak je v po-ljudnem predavanju razlagal navzočim pogubo-nosni vpliv alkoholizma in javne nemorene na nedolžne mladino. Namen v ljudstvu zbuditi zanimanje za npravstveno povzdigo ljudstva, po-sebno mladine, tega našega upa, se mu je po-srečilo. — Ljudje so pazno poslušali njegova izjavanja ter so bile resolucije na županstvo v-svrho boljšega nadzorovanja mladine posebno ob nedeljah in praznikih med službo božjo ter ob javnih plesih sprejete soglasno. Dal Bog sreče takim prizadevanjem, a kolegom po-Krasu kličem: Na dan s sestanki! Na delo za boljšo bodočnost ljudstva, za toliko potrebno, res moderno vagojo!

Gorupove ustanove za deklice. S pri-četkom prvega semestra šolskega leta 1909/10. se bo podelilo sedem mest Josip vitez Goru-pove ustanove za gojenke višje slov. dekl. šole v Ljubljani po 386 K na leto. Pravico do užitka te ustanove imajo pridne gojenke ome-njene šole, in sicer: a) slovenske deklice, ki so z ustanoviteljem v serodu, b) ako bi teh ne bilo, deklice slovenskih, oziroma hrvaških star-šev iz Kranjskega, Štajerskega, Koroškega, Pri-morskega, (to je iz Trsta, iz Goriške in iz Istre), z Reke in iz hrvaškega Primerja, c) ako bi teh ne bilo, deklice drugih slovanskih rodov sploh. Pravica podeljevanja pristaja usta-novitelj. Prosilke za ta ustanovna mesta naj svoje s krstnim ali rojstnim listom, z ubožnim listom, z zdravniškim izpričevalom, z izpriče-valom o cepljenih kozah, nadalje s šolskimi iz-pričevali v poslednjih dveh semestrih in ako prosijo za ustanovo iz sorodstva, z zakonitim rodovnikom opremljene prošnje vlože najkas-neje do 20. novembra 1909 potom šolskega ravnateljstva pri e. kr. deželni vladi v Ljub-ljani.

Protestantski otroci v Mariboru. Protestantizem se v Mariboru jako širi. Dočim je bilo leta 1900 priglasenih samo 38 otrok za pouk v verouku, jih je letos 228, ki se jih poučuje v 14 oddelkih 19 ur na teden. Večina jih je na ljudskih in meščanskih šolah (159), drugi pa na srednjih. Zanimivo je, da je tudi v mariborski okolici mnogo prote-stantov.

Nova slovenska kmetijska šola v St. Jurju ob južni železnici ni pričela, kakor je bilo nameravano, s poukom dne 3. novembra t. l. Pričetak se je na nedoločen čas odgodil, ker se stavba še ni — izvršila.

Iz seje ožjega e. kr. okraj. šol-skega sveta tolminskega. Nadučitelj Krist-jan Bratina dobi šestmesečni, Josip Semolič trimesečni dopust zaradi boleznai. Nanovo se namesti učit. kand. Vyzorek za Stržišče, Ob-leščak kot suplentinja za Tolmin, učit. kand. Podgornika za Čadrg. Premesti se učiteljica Ana Perin iz Pluženj v Dreznico, na njeno mesto pride učitelj Črnigoi, istotako se pra-mesti učitelja Muznika iz Nemškega ruta na Zago, učiteljica Pleško pride v Nemški rut. Petletno dobo: Ana Mlekuš, Franc Miklav-čič, Ivo Ivančič, Albert Dominko in Josip Ra-kovšček. — Sklene se ustanovitev nove poto-valne šole Ravne-Jevšček in Soča-Lepena, če dovoli pomnoženi šol. svet domarna sredstva. Ugotovi se več računov in v zvezi z znanje več nakazov. Olgi Mlekuš se dovoli, da vstopi kot volonterka na bovško šolo.

Nedostatek slovanskih šol v Istri. V Istri je Hrvatov in Slovencev 55-5% vsega prebivalstva, a šol imajo (razen zaseb-nih) 93 in 146 učiteljev. Italijanov je pa v Istri samo 39-5%, pa imajo 74 šol s 258 uč-nimi osebami. V letih 1903—4. je bilo 12.921 šolooobveznih otrok oprošćenih, ker so jim bile šole oddaljene več kot 4 km, in od teh je bilo